

nad 14 milijonov, namreč 4 milijone 420.000 gold. direktnega in 10 milijonov fl. nedirektnega davka. In kaj podaja nam zato ogromno svoto centralistična država? Drago, a slabo upravo, povsodi šopirujočo se birokracijo in nam Slovanom še posebej vedni boj proti naši narodnosti. Deželna priklada in vse finančno stanje dežele je v zvezi s celo javno upravo, z gospodarstvom v središču državi navzgor, v okrajih in občinah navzdol. Zato ne smemo samo, temuč celo moramo vprašati, kako vpliva sedaj vladajoči politični sistem na finančno stanje dežele, ter na materialne in duševne koristi prebivalcev, bodi si nemške ali slovanske narodnosti? in kako bi se moral preinaciti ta politični sistem, kateri je po našem mnenju pogubljiv za Avstrijo in za njene narode in dežele.

Uže jeden mojih predgovornikov (g. M. Herman) je naštel vse grehe centralistične države, torej bočem slavno zbornico samo na nekatere reči opozoriti. Zakaj bi ne bila mogoča in izvedljiva sprava v avstrijskih deželah, kakršna se je mej Ogersko in Hrvatsko izvršila? Hrvatska ima svojo deželno upravo in le jeden del davkov za skupne zadeve v Budim-pešto pošilja; ina samo jedno od kralja imenovano, a deželnemu zboru odgovorno deželno vlado, v ogerskem ministerskem svetu pa je Hrvatska zastopana po jednem ministru. Vse šolstvo, od ljudske do najvišjih šol, spada v delokrog deželnega zbora. Hrvatski ban, ki je v jednej osobi cesarski namestnik in deželni glavar, ima pod soboj predstojnike raznih uradov za upravo, pravosodje, šolstvo, finance itd. in sploh vse kraljeve uradnike v deželi. A kako pri nas? (Konec prihodnjic.)

Cerkvene zadeve.

Sv. misijon so v Bučah binkočno soboto začeli č. oo. Lazaristi od sv. Jožefa pri Celju. Mnogo vernikov se ga udeležuje!

Benediktinska opatija v Gornjemgradu in jena zgodovina, temeljito po starih listinah spisana, je izišla tiskana v g. Pajkovi tiskarni v Mariboru pod naslovom: Das Benediktiner-Stift Oberburg, m. VIII. str. 324. Spisana je od slavnoznanega preiskovalca in spisovaleca zgodovine škofije lavantinske, častitega gospoda Ignacija Orožna, kanonika v Mariboru. Iz zanimive knjige poizvemo, da so leta 1140 žlahtni Dyebald Chagere (Kager) in jegova žena Truta, in pa oglejski patrijarh Peregrin ustanovili benediktinski samostan in opatijo v Gornjemgradu. Cesar Friderik IV. jo je po 333-letnem obstanku v porazumljenju s tedajšnjim papežem, svojim poprejšnjim kancelarjem, Pijem II. l. 1473. zatrl, posestva pa ljubljanskim škofom podelil. Ti so več časa stolovali v Gornjem gradu, poprejšno samostansko cerkvo podrli in sedanjo veliko hišo božjo postavili. Za cesarja Jožefa II. so se škofi

stalno preselili v Ljubljano, posestva v Gornjemgradu pa so postala njihova graščina.

Graški škof so za svoje vernike po graškem tiskovnem društvu izdali prelepo knjigo v nemškem jeziku, katera jako dobro sodi za sedANJI hudo spačeni svet. Knjiga govori o najlepšej čednosti (čistosti) in o najgršej pregrehi (nečistosti). Kolike vrednosti da mora ova knjiga biti, nam spričuje to, da se je tiskalo 5500 iztisov, ki so pa že vsi razprodani. Sedaj se pripravlja drugi natis. Tistim, ki bi se morebiti hotli spakovati in nalašč pohujšati, velijo škofovski pisatelj v predgovoru: še niti potrebno ni, da bi takim ljudem dolgo odgovora iskali, ker so Kristus in jegovi apostoli pred skoro 2000 leti povedali vse, kar jim gre: „joj vam, hinavei, ki precejate mušice (svarilnih besed), sami pa požirate velbljud ali kamelo (ostudne pregrehe)! Nek duhoven v Mariboru, ki ima spretno slovensko pero, namerava prekorsitno knjigo posloveniti.

Nemski Katoličani so po nemili in nagli smrti zgubili dva škofa, namreč škofa Eberharda v Trierju in pa čudovito učenega, pobožnega, zgovornega Hanneberga, škofa v Speierju. V pruski Nemčiji sta sedaj še le 2 škofa pri svojih sedežih, drugi so ali pomrli ali pregnani. Kulturna borba, t. j. preganjanje sv. katoliške Cerkve na Pruskem gre sedaj že v peto leto in še ni sprevideti, kedaj in kako se bo to za Evropo sramotno preganjanje dokončalo. Sicer pa se na Pruskem že čutijo in vidijo čedalje bolj žalostni nasledki zaslepljenega divjanja zoper Kristusa in jegovo Cerkvo. Ljudstvo postaja pred vsem čedalje bolj razposajeno, surovo in hudobno. Resnico tega nam spričuje vedno rastoče število ubojev, samoumorov, tatbin, goljufij, pijančevanj itd. Drugi nasledek so pomnožene dače, ker kulturna borba stoji mnogo denarjev, za koje ima davkeplačitelj skrbeti. Najbolj občutno pa utegne za Pruse biti to, da ljudstvo zgublja čedalje več spoštovanja in udanosti do svoje gospodske, zlasti do pruskega kralja, ki tako divjaško preganjanje Katoličanov, sicer vselej zvestih državljanov, trpi in prav za prav ukaže. Tako se na pruskem Nemškem dela gotova pot do prekucije in — republike. Zgodovina nam našteje mnogo celó enakih zgledov.

Ljubeznjiv dokaz krščanske ljubezni so svetu pokazali katoliški zamorci na otoku Hajti daleč od nas v Ameriki. Ti so glišali, kako se v Evropi v Bernskem kantonu na Švicarskem katoličanstvo preganja. Zvedeli so, kako je frajmavrška vlada cerkve in farovžje zaprla in vse duhovnike zapodila, ki se ali po planinah skrivljejo ali so pa na Francosko zbežali. Toliko nasilstvo je genilo srea zamorcev in, čeravno ubogi, so vendar zložili 4000 frankov in jih po nekem duhovniku v Evropo poslali preganjanim mešnikom na pomoč. To je res genljiv zgled krščanske ljubezni in lepo povračilo za milodare, katere so evropski verniki za zamorske misijonarje v Ameriko pošiljali.

Društvo Device Marije čistega spočetja se je l. 1858 osnovalo na Dunaju. Namen društvu je: v denarjih in z molitvijo podpirati katoliške soprobrate v izhodnih deželah, zlasti na Turškem. Dolžnosti društvenikov so: 1) poljuben dar v denarjih vsako leto za društveni namen, 2) jeden očenaš in česčena Marija s pristavkom: o Marija, brez greha spočeta, prosi za naše sovornike v jutrovnih deželah. Vsak ud dobi popoln odpustek na den vstopa, 8. decembra vsako leto in v smrti uri. Društvo je razširjeno po celem cesarstvu in ima svoj sedež na Dunaju. Predsednik mu je sedaj Oton baron Meysenbug, pokrovitelj pa dunajski nadškof. Lani se je po društvenikih nabralo 12.928 g. 73 kr. Med darovniki najdemo svetlega cesarja s 100 fl., cesarico s 200 fl., graško škofijo s 198 fl., koroško s 170 fl., lavantinsko s 243 fl. in ljubljansko s 354 fl. Največ je darovala škofija št. Pöltenska v Spodnjem Avstrijskem, namreč: 891 fl. O porabljenju denarjev prihodnjič.

Gospodarske stvari.

Lubenica, vodena dinja. (*Cucumis citrullus*).

M. Lubenic (*Wassermelone*) je več sort z rudečim in belim mesom in z razno zaznamovano kožo. Lubenica se navadno le bolj v južnih deželah pridelujejo na njivah; pri nas le na vrtilih bodi si na prostem ali v gnojnih gredah. Ravnanje z njimi je istotako, kakor z navadno dinjo, ker je v našem podnebjju enako občutljiva, kakor dinja.

Ker ta sad po južnih krajih o najhujši vročini zori in toliko sočnejši in okusnejši postane, kolikor je leto vročnejše in suhejše, zato je za one kraje prava dobrota in tamošnji prebivalci to tudi radi priznavajo. Na javnih trgih postavim v Benetkah in drugih laških mestih jih je cele kupe po 12—20 funtov težkih in v piramidah, kakor topovske krogle naravnanih videti, ki se koj na mesta režejo, od ubožnejšega ljudstva kupujejo in povzivajo. Bogatejši ljudje si pa cele lubenice kupujejo, jih za nekaj časa v šterne povešajo, da se vodnega hlada navzamejo in jako očvrščajo.

Popolna zrelost lubenic se spozna po trkanju. Bolj votel ko je glas, bolj zrel je sad. Seme ostaja tudi prav dolgo kalivno.

Divji kostanj se hvali kot dobra krma živini pa tudi kot zdravilo. Preden gospodar divji kostanj živini položi, naj ga vselej v vodi nekoliko časa namaka, da zgubi grenki in neprijetni okus. Veliko bolj rada žre živina divji kostanj, če se stolčnemu ali zmletemu malo ječmenove moke ali soli primeša. Konjem in govedom se divji kostanj, zelen ali suh, celo ali malo zdrobljen lahko polaga. Po razmeri njihove starosti in velikosti se konjem in govedom na den daje 150—300 kostanjev, kar se lahko dva- ali celo po trikrat na den ponovi. Divji kostanj dela

pri kravah posebno na mleko; daje se jim zmlet, šrotan ali pa stolčen, z rezanico pomešan. Preišči se z divjim kostanjem dobro izptijajo ali odebelijo; poklada se jim frišen ali posušen, cel ali zdrobljen. Bolje je pa, če se jim šrotan da. Ovcam se divji kostanj da šrotan ali pa cel; poprej pa se mora nekoliko dni v vodi namakati in potem v peči posušiti, da se skorja oluši. — Tudi zdravilna moč divjega kostanja se močno hvali pri nekaterih boleznih konj, goved in ovac, to je takih, pri katerih so želodec in čreva oslabela po driski brez — vnetja, ali če si je živina želodec pokvarila, da rada ne je.

Konjem preveč otrobov pokladati je škodljivo. Otrobi živino dobro redijo in jo odebelijo. Ali konjem otrobi le teknejo, če se zraven druge klaje jim dadó in pa ne v eno mer naprej; posebno mlinarji naj z otrobi pri konjih varno ravnajo. Otrobov želodec ne prekuha lahko, pa tudi v gubah debelih črev se radi vgnjezdijo, ondi strdijo in potem njihovo žleznato kožo dražijo, prebavljanje ovirajo in čreva zapekó tako, da konje rado kolje. Tudi kamenji sčasoma prav debeli se v črevih naredijo iz otrobov, ki so že marsikaterega konja umorili. Vse to pa se zgodi toliko lože, če se otrobi konjem pokladajo s prekratko rezanico. Prekratka rezanica sploh ne tekne konjem in sicer zato ne, ker jo premalo prežvečejo; ona drsne neprežvečona skozi želodec v čreva, in tu žleznato kožo bôde in draži. Otrobi sicer odebelijo konja, ali prave moči mu ne dadó, zato se večjidel z otrobi rejen konj rad in močno poti. Kdor se hoče tedaj ogniti škodi po otrobih naj jih vselej dá s toplo vodo nekoliko namočeno zraven pa sena, ovsca, slame itd., da jih konj lože prebavi (prekuha). Pameten gospodar konjem ne bo na den dal več, kakor par funtov otrobov, zraven pa zmirom sena in ovsca; tako pokladani otrobi teknejo konju in ga za delo močnega naredijo. Novice.

Mravlje se prepodé, če se dene na ona mesta, kjer se mravlje zbirajo, nekoliko zeliša od volčjega jabelka (*Solanum lycopersicum*). Mravlje na taka mesta ne dohajajo.

Letina — tržne novosti. Letos je Bog res mnogo pridelkov ljudem pokazal, a pripustil, da so jih človeku neprijazni elementi zopet precej pokončali. Pozni sneg, ostri vetrovi, mrzlo vreme, močni in deloma strašni nalivi, plohe in povodnji in naposled nesrečna slana 20. in 21. maja so po vsej Avstriji upanje na dobro ali vsaj srednjo letino jako skrčili in kdo vé, kaj še nas čaka, preden ostale pridelke pospravimo? Rž je na Ogerskem, Gališkem, Moravskem, Českem in Avstrijskem jako poškodovana, tudi sadu v teh deželah ne bo. Na Štajerskem so se jabelka, bruske črešnje in slive še velja kako obranile, pač pa je kuruza, fažol, krompir pri nas, potem na Koroškem in Kranjskem tu pa tam zelo bil posmojen. Na